

ПОЉОПРИВРЕДНА СТРУЧНА СЛУЖБА НИШ
д.о.о. НИШ

Ниш, Лесковачка 4, П.фах: 230; Тел.факс: 018/264-932,
Директор 018/265-732
E-mail: agrorazv@eunet.rs

НОРМАТИВИ И ОБРОЦИ ЗА ТОВ ЈУНАДИ

Приредио: Златковић Горан, дипл. инж. сточарства

Категорије у тову јунади

1. **Рани тов јунади (ultra baby beef)** до старости од 8-10 месеци и телесне масе 320-350 кг.
2. **Тов јунади (baby beef)** који се завршава са старашћу од 12 -18 месеци и телесне масе 320-530 кг.
3. **Тов старије, одрасле јунади** – до масе од 50-600 кг и 18-24 месеци.

У тову јунади однос суве материје из кабасте и концентроване хране се креће 40-60 : 60-40%.

Фаза това	Телесна маса, кг	% Сварљивих сирових протеина (ССП) у сувој материји	Сварљиви сирови протеини, г/дан
I	до 250	14-16	500-600
II	250-350	13-14	700-800
III	350-450	10-12	800-1000

Тов одраслих говеда

Потребе ових грла у тову су прилично високе јер су она завршила пораст. На почетку това поред потреба за одржавање треба додати још 4-5 овсених хранљивих јединица (ОЈ), а на крају това 6-7 ОЈ. Укупне дневне потребе се крећу око 10-12 ОЈ. Потребе у протеинима се крећу од 65 до 75 г ССП/ОЈ. Поред тога треба додавати и 6-10 г NaCl, 6 г Ca и 4 г P/100 kg телесне масе.

САДРЖАЈ**У Билтену бр. 10
прочитајте:****Нормативи и оброци за тов
јунади**Златковић Горан
страна 1-4**Плаво прскање**Војиновић Љиљана
страна 5**Уљана тиква – технологија
гајења**Ерић Иван
страна 6-7**Типови оброка у тову говеда**

1. Тов млеком
2. Тов млеком и концентратима
3. Тов концентратима
4. Тов концентратима и кабастом храном
5. Тов кабастом храном (на паши).

Тов телади млеком

То је тов за производњу „белог меса“. Дневно се може давати до 15 кг млека. Део пуномасног млека може се заменити обраним, што повећава укупан утрошак млека по јединици прираста и грлу. Већ од друге недеље се могу користити замене за млеко.

Шема това телади млеком

Месец това	Течна храна (кг) Декаде			СМ у храни (%) Декаде		
	1	2	3	1	2	3
1	7	8	9	9.5	10.5	11.5
2	10	11	12	12.5	13.5	14.5
3	13	14	15	15	15	15
4	16	17	18	15	15	15

Тов телади млеком и концентратима

Мање интензиван облик това од претходног. Прихрањивање концентратима и сеном може почети већ у другој недељи живота. На тај начин се жели да се остваре уштеде у млеку и оно се ограничава на 6 кг/дан током првих 6-8 недеља, а касније 3-5 кг дневно. У оваквом тову телад достигну 200-250 кг са 5-6 месеци старости. У прво време се користе квалитетније смеше (стартери – прве смеше), а касније оне могу бити једноставније.

Шема това телади млеком и концентратима

Старост (недеље)	Млеко, кг	Обрано млеко, кг	Концентрат, кг
1	4	-	По вољи
2	6	-	По вољи
3	3	6	По вољи
4	3	6	По вољи
5	2	8	2
6	1	8	2
7	-	9	2
8	-	9	2
9	-	8	2
10	-	7	2
11	-	6	2
12	-	5	2.5
12-16	-	3	2.5
17-25	-	-	3-3.5

Тов јунади концентратима и кабастом храном

Однос СМ из концентрата и кабасте хране је 40:60 – 60:40%. Волуминизни део оброка чини силажа, сено, зелена храна или споредни производи прехранбене индустрије. Уз тај – кабаст део даје се и концентрат који служи као извор енергије и као балансер хранљивих материја.

Уобичајено је да оброк у овом типу това изгледа овако: сено луцерке 1-2 кг, силажа- по вољи (козумирање се креће око 14-18 кг), прекрупа зрна кукуруза 1-1.25 кг/100 кг ТМ, прекрупа клипа кукуруза 1.25-1.5 кг/100 кг ТМ, сунцокретова сачма 0.5 кг.

Тов јунади на паши

Тов на паши подразумева екстензиван тип исхране кабастом храном. Најчешће се овако тови јунад и одрасла грла. Уз кабасту храну обично се даје и концентрат. Испаша се организује на принципу прегона.

На високопродуктивним пашњацима са квалитетном зеленом масом (500-700 мц/ха), за 100-120 дана јунад се могу овити са дневним прирастом од 1 кг/дан, тако да достижу завршну ТМ од 450-470 кг, када се прихрањују концентратима (150-200 кг/грло).

Одрасла грла могу имати прираст до 1 кг/дан, али се на тов таквих грла одлучујемо када се травњаци не могу користити за тов јунади. Товом говеда на паши се постиже 60-75% прираста који се може постићи пуним оброком са концентратима.

Тов јунади концентратима

Најинтензивнији тип това који се данас због високе цене концентрованих хранива мање користи. Обично се заснива на кукурузу уз додатак уљане сачме или урее, минералних материја и неке волуминозне компоненте (као што је брашно од сена, млевене кочанке кукуруза, љуске сунцокрета и сл.). Овај тов је ефикасан посебно до ТМ од 400-450 кг. Могу се остварити високи дневни прирасти од 1.2-1.6 кг, чиме се значајно смањује трајање това и утрошка хране за јединицу прираста.

Енергетска вредност 100 кг смеше је између 1.00 и 1.16 ОЈ/кг, а заступљеност протеина 10-16%. Учешће кабасте компоненте треба у комплетној смеси да буде око 40%.

ПЛАВО ПРСКАЊЕ

Приредила: Војиновић Љиљана, дипл. инж. заштите биља

Берба је завршена, и воћари почињу припрему за следећу сезону. Пре хемијске заштите потребно је покупити опало лишће, мумуфициране плодове из крошњи и са земље испод воћака и уклонити суве, полумљене гране. Све ово покупити, изнети из воћњака и запалити. На овај начин уништавамо извор заразе за наредну вегетацију. То је први корак у заштити воћњака за наредну сезону. Препорука је да се са стабла скине маховина, лишћајеви и гнезда инсеката која су ту пронашла склониште да би презимела.

Када смо све ово урадили потребно је обавити последњу хемијску заштиту у календарској години. Говоримо о „плавом прскању,.. Овим третирањем сузбијамо узрочнике многих болести као што су рогач шљиве, монилиоза коштичавих воћки (кајсије брескве, шљиве, трешље и вишње), пегавост лишћа и краставости плодова крушке, кестењаста пегавост малине, бактериозна пламењача јабуке и крушке, шупљикавост лишћа и краставост плодова кајсије и других коштичавих воћака, коврђавост лишћа брескве, ескориозе винове лозе и друге значајне болести.

Проузроковачи ових болести презимљавају у крошњи воћака, скривени у пукотинама коре, пупољцима, рак ранама, трулим органима и другим скривеним местима. Да би смо спречили стварање инфекције у току јесени и благе зиме патогени се уништавају на месту њиховог презимњавања.

Необходно је „плаво прскање,, обавити благовремено како би се инфекциони потенцијал у пролеће смањено на најмању могућу меру. Препорука је да се ово третирање ради у новембру месецу када је лист у већем проценту опао. Пак, уколико се на стаблу налази доста лишћа, такве воћке протрести да би на стаблу остала око 1/3 лишћа, па тада третирати.

Третирање обавити по лепом времену без ветра (да не дође до заносења препарата), када је температура изнад 10 степена. Код овог третирања обратити пажњу да препарат доспе на све делове стабла. Гране морају бити добро наквашене да пестицид дође до свих пукотина, набора, рак рана и других скривитих места где се патоген крије.

Плаво прскање је добило име по плавој боји већине препарата којим се обавља третирање. Ова средства припадају групи бакарних једињења. То су: Bordovska čorba у концентрацији 1,5-2%, Blauvit у концентрацији 1%, Bakarni oksihlorid 50 у концентрацији 0,75%, Kupragrin у концентрацији 0,35%, Suproxat у концентрацији 0,35% .

Подсећамо све наше вредне воћаре да док још има лепих дана могу вршити „плаво прскање,.. Они који га благовремено обаве имаће успешнију и бољу заштиту и здраве воћњаке у наредној вегетацији. Познато нам је да само здрави воћњаци могу дати добар и квалитетан род а самим тим и добар профит што нам је циљ сваке озбиљне производње.

УЉАНА ТИКВА – ТЕХНОЛОГИЈА ГАЈЕЊА

Приредио: Ерић Иван, дипл. инж. ратарства

Значај уљане тикве постаје све већи, јер се уље из семена уљане тикве користи у фармацеутској индустрији и као салатно уље за људску исхрану. Лековити утицај огледа се код простате у ублажавању болова.

На основу изгледа семена разликују се:

- **голица** код које је семе голо без љуске и
- **тиква са љуском** где је семе са љуском беле боје.

Код нас је институте за ратарство и повртарство селекционисао две сорте уљане тикве и то:

ОЛИНКА – без љуске

ОЛИВИА – са љуском

Уљана тиква је страно оплодна биљка код које инсекти, а најбоље пчеле, врше оплодњу. У циљу повећања приноса је добро разместити неколико кошница пчела на парцели у фази цветања тикве како би дошло до бољег опрашивања. Тиква најбоље успева на плодном и хумусом богатом земљишту, али се успешно може гајити и на песковитим земљиштима. Кисела земљишта нису погодна за гајење уљане тикве. Осетљива је на мраз. Младе биљке измрзавају на -1° а зрели плодови на -3° до -4° Ц.

Према предусеву не поставља посебне захтеве. Као предусев не одговарају јој остале врежасте културе (краставац, лубеница, диња) због заједничких обољења, па се тек после 3-5 година може гајити на истој парцели. Осетљива је на остатке хемикалија у земљишту при чему треба водити рачуна приликом сетве на парцели која је у претходној години третирана хербицидима.

Спада у културе које повољно реагују на ђубрење стајњаком у количини од 30-40т/ха. НПК ђубрива иду у количини од 80-120кг/ха чистог хранива. Код уљане тикве коренов систем је јако развијен и одговара му растресито земљиште до дубине од 30-35цм. Зато треба обавити јесење дубоко орање до те дубине. Зато што уљана тиква спада у јаре културе треба обавити предсетвену припрему у пролеће и то у више понављања до момента сетве. Време сетве уљане тикве је крај априла почетак маја када је температура земљишта на дубини сетве 12° ц. Дубина сетве је 3-4цм на нормалним земљиштима а на песку 4-5цм. Густина сетве је 140 цм између редова и 60-70цм у реду. Овим склопом се добија око 10000 биљака по хектару. Количина семена је око 5-6 кг/ха .

Сетва се обавља пнеуматским сејалицама као и ручно под мотику. Међуредну обраду треба извршити чим се појаве редови и обављати до почетка интезивног издуживања биљака. Са ширењем стабла даља међуредна обрада се обавља ручно окопавањем због немогућности уласка машина и механичког оштећења биљака. Приликом окопавања и проређивања болесне биљке изнети на ивицу парцеле и обавезно их уништити. Уљану тикву не угрожавају болести а ни штеточине. Хемијско сузбијање корова, болести и штеточина у нормалним усевима није неопходно, а у случају производње семена за фармацеутску индустрију чак и забрањено.

Жетву треба започети када је 80-85 % плодова сазрело. Зрео плод је лимун жуте боје. Кора зрелог плода се не може ноктом пробости. Зреле семенке су чврсте и пуне. Убирање плодова се врши ручно или машински. Комбајн вади семенке из претходно здробљеног плода. Такво семе мора се одмах опрати да би одстранили делиће коре и меса плода. За биопрепарате се тражи да семе буде чисто и квалитетно, па се зато вади ручно. Тако извађено семе се суши у сушарама или на сунцу. Температура у сушарама не сме да пређе 40°ц. При природном сушењу дебљина слоја не сме да буде већа од 2-3цм. Сушење се врши до 8-10% влаге у зрну. Просечан принос сувог семена тикве је 500-700кг/ха а принос меса од 50-70т/ха.

